

POWIATOWY (127) ai

Oba o oraz a jasne.

sg m N powiatowy (14). ◊ G powiatowého (7); -ého (4), -(e)go (3). ◊ D powiatow(e)mu (1). ◊ A powiatowy (7). ◊ I powiatowym (1). ◊ L powiatowym (7). ◊ f G powiatowéj (1). ◊ n N powiatowé (1). ◊ pl N m pers powiatowi (8). subst powiatowé (15); -é (12), -(e) (3). ◊ G powiatowych (18). ◊ D powiatowym (1). ◊ A subst m powiatowé (20); -é (15), -(e) (5). ◊ I m i f powiatowymi (2). ◊ L powiatowych (23), skrót (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w.

Przymiotnik od „powiat” (127) :

1. Od znac. ‘okręg sądowy jurysdykcji sądu ziemskiego lub grodzkiego oraz obszar działania samorządu szlacheckiego’; *provincialis JanStat, Cn; municipalis Modrz; districtus (G), terrestris JanStat; diocesanus Cn (114) :*

Wyrażenia: »dygnitarz (a. dignitas) powiatowy« (2): A to nie rozumié y o *dignitates* powiatowych, że máią byđź osiedli *SarnStat* 74, 234.

»księgi powiatowe« (1): Ich mość Pánowie vrzędnicy powiatowi ípifzã/ tego co pierwřzã wyprãwé bęđzie czynił w przod nápiřawřzy/ y do ksiãg to powiatowych w piřãc dãdżã *GrabPospR* M2v.

»poborca powiatowy« (1): do ktorýchby [*do starszych w skarbie*] cyrogrãfy wępółek z pieniãdzmi wybrãnemi Poborce powiatowi [*a municipalibus quaestoribus*] odnořic mieli *ModrzBaz* 125.

»prawa powiatowe« (1): TRZECIA TABLICA PRAW Powiatowych, z ítrony rżãdu, obrony, y zywnořci po Woiewóđztwiéř, co zowã Iura Municipalia. *SarnStat* 230.

»rżãd (a. porzãdek) powiatowy« (3): (*nagł*) TRZECI VRZãD WOIEWODZY. (-) Rżãd w Woiewóđztwie řwym powiatowy zãwodźic: Do czego té tytuły z ich wãłãnémi Stãtuty tu należã: bo Woiewodã iest principãlem porzãdków. *SarnStat* 268, 230, 305.

»starosta powiatowy« (1): Z ktorým řlãchćicem mieřczãnie żãdnego prãwã wczynic niemãią okrom Stãrořty onego miãřtã álbo Stãrořty powiatowego *UstPraw* F4.

»urzędnik powiatowy« [szyk 2:1] (3): Nieznořna iest niektorých Powiatowych vrzędników [*praefectorum ... municipalium*] řwawola/ że řrodze vbogie ludźi łupią/ á przyřtępu iym do Krolã bronią *ModrzBaz* 20v; Ich mość Pánowie vrzędnicy powiatowi w powiatãř řwých przy tãxie/ álbo ná Seymie wielkim/ Ich mość Pánowie Senatorowie/ wřzyřtko pomoderowãc mogã *GrabPospR* Nv, M2v.

»ziemia powiatowa« = *powiat* (1): Iãko wiele z kãżdego Woiewóđztwã y ziemie Powiatowéy ma bywãc Pořów, znayđzieř o tym niżéy w księgãř 12. Tribunãłkich *SarnStat* 44.

Szereg: »zamkowy i powiatowy« (1): Iesliby tãkiey pilnořci nieprzyřożono/ dochody rocźne bãrzo by řię łãcno rozłãżły/ y przyřłoby potym do oddalenia y zãřtãwiãnia dochodow Zamkowych y Powiatowych [*arcium municipiorumque*] *ModrzBaz* 22.

a. Od znac. ‘szlachta osiadła w powiecie, podlegająca jego jurysdykcji oraz obowiãzkowi rycerskiemu’ (100) : *Mãcz* 464b; ODprãwiřzy opifãnie Woiewodze y řpól vrzędników, y obywãtelów powiatowych Woiewóđztw: kãżdego vrżãd iego, bęđé wilicżãł *SarnStat* 240; [*postanawiamy*] Iż kãżda řprãwã rzecz y ofãđzonéy wedle niego [*Artykułu* 67] iřđż ma: poprãwuiãc to w nim/ iż co

przedtym zá wlkazániém rzeczy ofádzonéy ná niepoftuálnego Powiátowé ruńzenié bywáło/ to teraz ták poftánawiamy: iż [...] *SarnStat* 874, 1013 *margin*.

Wyrażenia: »sejm, sejmik powiatowy« = *conventio particularis JanStat, JanPrzyw; comitium particulare, conventio terrestris, conventus particularis a. provincialis JanStat* [szyk 76:15] (47:44): [postanowiono] Poborce aby w powieciech byli obierani i przeto proszą, aby KJM raczył sejmiki powiatowe złożyć dla obierania poborców *Diar* 80; Liczby czynienie od poborców z tego poboru ma być na sejmikoch powiatowych *Diar* 81, 28, 30, 42, 82, 91 [2 r.], 94; Jakoż na powiatowych sejmiech posłowie obrani być mają *DiarDop* 111, 114; Przed ruńzeniem woennym máią być Seymy powiátowe ná mieyfcách zwykłych/ y w ftároftwách opifáných. *UstPraw* D2, C, Cv, D2v, D3; *WierKróc* A4v; Viná wftáwiona ná Biskupy, Woiewody y Káztelany: którzy ná Séymy Powiátowé nieprzyezdzáią. *SarnStat* 29; wftáwuujemy léymik Powiátowy w Háliczu: áby tám obyczáiem innych Powiátowych léymików Káztelan z ízláchtą Pofty obiérał *SarnStat* 32; SEymik Powiátowy w Woiewództwie Ráwfkim bydź ma w Ráwie. *SarnStat* 32; Vrządnicy fádowni niech będą ná Powiátowych Seymikach obiéráni *SarnStat* 555; w każdéy Ziemi obywátele onéy Ziemie/ gdzie Piárzá nie będzie/ ná Powiátowym Séymie będą miánowác cztery ofoby ná ten vrząd godné *SarnStat* 911, 29 [2 r.], 30 [2 r.], 31 [4 r.], 31 *zp*, 32 [8 r.] (67); *SkarKazSej* 694a *margin*. Cf *Szereg*.

»zjazd powiatowy« (1): Nuż ieśli kto w onem powiećie ieft/ co z cudzych máiętności pożytek ma/ naiemnych zaftáwných/ dożywotných/ [...] z Iurisdikciey/ [...] mytá/ ktore fámież pánowie co ie komu dáią/ będą powinni ná z ieżdźie powiátowym opowiedźieć *GrabPospR* L4v.

Szereg: »sejm walny (a. główny) (także) i (jako) powiatowy« = *generalis et (aut) particularis JanStat, JanPrzyw* (6): Vftáwiliśmy/ iż kiedyby kto Ráde náfzę/ ktoregokolwiek ftanu/ álbo też Pofty náfze Zyemfkie/ będącym ná Seymie/ álbo też iádącym ná Syem ná wálny iáko powiátowi/ náfzedłby gwałtownie/ á wczyniłby ktoremu gwałt [...]: Tedy tákowy ma być fádzon iákoby obráził Máieftat Krolewfki. *UstPraw* B2; O CZASIE Y MIEYSCV Séymóm Głównym y Powiátowym. *SarnStat* 30; ABY zá fczęfnego pánowania náfzego fprawy poftolité rządnie ízły/ Séymy Wálné tákze y Powiátowé/ wedle czáfu y mieyfcá ftátutem opifánego/ fkládác będziemy. *SarnStat* 31, 123, 299, 945.

α. Od znac. 'pospolite ruszenie' (4) :

Wyrażenia: »powiatowa chorągiew« (1): Był potym pogrzeb odpráwowan z wielką á Krolewfką Pompą/ z Chorągwiámi zbroyných Chorągów/ z ziemfkimi y powiátowymi Chorągwiámi/ y z infzymi Ceremoniámi/ iáko ieft obyczay w Polfcze Krolow chowác. *StryjKron* 762.

»hetman powiatowy« (1): poniewáż Woiedowie [!] wedle ftárodawnych wftaw fą Hetmány powiátowymi [*municipiorum duces*] ná woynie. *ModrzBaz* 120.

»kasztelan powiatowy« = *castellanus districtus JanStat* (2): Castellanowie powiatowy napierwy fię ruffá ná mieifcze wfwoyem powiaczie ktoremu naznaczą, aby fię flyachta kniemu fciągála. *ConPiotr* 32; *SarnStat* 129.

Szereg: »ziemski i powiatowy« (1): *StryjKron* 762 cf »powiatowa chorągiew«.

2. Od znac. 'instytucja sądu ziemskiego lub grodzkiego'; sprawujący jurysdykcję w powiecie' (5) :

Wyrażenie: »sędzia powiatowy« = *municipalis a. municipii iudex Modrz; iudex provincialis JanStat* [szyk 3:2] (5): Co ieli fię dzieie vporem łtron/ ábo powiatowych łędziow winą/ nietrzebá o tem teraz mowić. *ModrzBaz* 138v, 137v, 138; Abowiem vmyślnie zwykli ciągnąc rzeczy/ ták iż nietylko Sędziowie powiatowi/ ále téż Król Ie⁸⁰ M. z Afsefsory łwemi nie w ten czas kiedy chcieli/ ále kiedy Prokuratoróm fie podobáło łądźili. *SarnStat* 571, 788.

3. Od znac. 'obszar stanowiący część jakiegoś niepolskiego terytorium' (7) :

Wyrażenie: »starosta powiatowy« = *hyparchus, praeses Calep* (2): Praeses – Starosta powiatowi. *Calep* 839b, 494a.

a. Od znac. 'obwód administracji kościelnej, jego organizacji terytorialnej'; *provincialis Cn* (5) : Przetoż káždy kołcioł powiatowy/ názywan bywa zgromádeniem wiernych/ ktory ku iedności á łpołeczności należy onego powłzechnego Kołcioła/ [...] ták iáko tu ná tym mieyfcu/ Ierolimfki kołcioł był kołcioł powiatowy. *RejPosWstaw* [143²]v, [143²]v marg.

W przeciwstawieniu: »powszechny ... powiatowy« (1): Kthory Kołcioł gdyż tylko iedt iedyny/ włzákże rozny w złgłędem/ áłbo powłzechnym/ áłbo powiatowym názywan bywa. *RejPosWstaw* [143²]v.

Wyrażenie: »powiatowy (arcy)biskup« (1): gdyby fię to nabożeńłtwo Pánu Bogu [...] nie podobáło: [...] nigdyby téż [...] Kołciołá włzyłtkiego páłterze/ áłbo bractw Wianká Pánnny Máryey nie potwierdzili/ áłbo odpułty [...] ich nie z bogáciłi. iáko Innocencyus ómy/ Syxtus czwarty [...]. okrom czternałtu przynamniey inłszych powiatowych Arcybiskupow ybiskupow/ ktorzy toż vczynili. *LatHar* 513.

4. Zwiázany z terenami z dala od centrum, prowincjonalny, drugorzędny (1) : tedy było tych tám Wikáriow á Kánonikow tego Báála łwiętego zábito o połpiętá łtá/ á thych drobnieyłzych powiáthowych o trzy łtá [cf zbierz do mnie [...] pułpiętá łtá prorokow Bááłowych/ przytym cztery łthá prorokow gáiówych [lucorum] *BibRadz* 3.Reg 18/19] *RejAp* 30.

Synonimy: 3.a. niepowszechny, prowincyjálny, prowincyjálny; 4. błahy, lekki, maluczki, mały, niewáżny, podły.

Cf **POWIETNY, SPÓŁPOWIATOWY**